

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора, завідувачки кафедрою історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського

ДРАЧ ІРИНИ СТЕПАНІВНИ

та

Заслуженого діяча мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професора, професора кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

СТЕПУРКА ВІКТОРА ІВАНОВИЧА

на творчий мистецький проєкт

творчого аспіранта кафедри хорового диригування Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

ЧЖАН ЮАНЬ

«Духовні мотети Антона Брукнера в аспекті виконавської інтерпретації:

художній зміст – сучасна практика»,

поданий на здобуття ступеня доктора мистецтва

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проєкту і обґрунтованість його положень. Наступного року виповниться двісті років з дня народження Антона Брукнера – великого австрійського композитора. Будь-який ювілей, особливо такої знакової для музичної історії ХІХ століття постаті, фокусує суспільну увагу на здобутку митця, потребує кардинальної «перезагрузки» всієї сукупності знань та уявлень про його творчість. Втім не тільки моніторинг та актуалізація наявної інформації стає на часі, але й виникає гостра потреба у формуванні нових інтерпретаційних підходів до виконання його музичних творів. Чи здатний геній А. Брукнера дати відповіді, на питання, які ставить наш час? На думку здобувача, так! Пошуки та налаштування діалогу з саме цим великим композитором європейської музичної традиції є нагально потрібним. Адже його музика, особливо в численних духовних мотетах транслює із щирістю та безпосередністю аксіоми духовного існування. Цим обумовлений і вибір теми, і вибір аналітичного матеріалу, який прозвучав у підсумковому концерті-презентації.

Якщо скористатися висловом Х. У. Гумбрехта, то можна стверджувати, що *надметою* творчого мистецького проєкту Чжан Юань

стало «продукування присутності» А. Брукнера у музичному просторі сучасності – присутності генія в наш час і в нашому житті.

Присутність композитора у суспільній свідомості – це, насамперед, звучання його музики і актуалізація прихованих в ній сенсів. Творчий мистецький проєкт Чжан Юаня актуалізує музику Брукнера в особливому ракурсі, адже композитор увійшов в історію, насамперед, як вагнеріанець, автор масштабних симфонічних та хорових композицій. Його пізньоромантична естетика асоціюється із гіпертрофією оркестрового звучання, потужними виконавськими складами за участю хору. Симфонії і хорова музика – дві сфери композиторської активності, одна – ніби то «для душі», інша – «для роботи» (адже композитор майже все життя служив у храмі, грав на органі). Між тим, його духовні мотети – відкривають іншого Брукнера – людину, яка знаходилася у постійному в діалозі з Богом. Його молитовний стан втілений у хорових мініатюрах *a cappella*, витончених і рафінованих. Цей унікальний акт віри і взявся усвідомити та відтворити у власній виконавській інтерпретації Чжан Юань.

Така амбітна мета потребувала занурення у історико-культурний, філософський, теологічний контексти творчості А. Брукнера, що досить вдало здійснив здобувач у першому розділі. Та починає своє наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту Чжан Юань з людського «виміру». Прослідковуючи життєвий та творчий шлях композитора, ретельно аналізуючи його світоглядні настанови та інтереси, встановлюючи коло спілкування, Чжан Юань висвітлює під власним кутом зору факти, що наводяться у дослідній літературі. Цитати з листів – «пряма мова» героя оповіді – дозволила реконструювати внутрішній світ митця, далекого від суєтності.

Задум творчого мистецького проєкту Чжан Юань полягав у пошуку второваних А. Брукнером шляхів до Істини та оновленню життя. Наукове обґрунтування, складене з анотації, поданої українською та англійською мовами, списку публікацій автора проєкту, вступу, двох розділів та висновків, докладно і послідовно розкривають генезу, специфіку та музичне втілення цього особистого досвіду. Список використаних джерел включає 107 видань, які не тільки репрезентують брукнерознавчий дискурс, але й мають методологічне спрямування.

У роботі детально проаналізовані чотири мотети: *Locus iste*, *Os justi*, *Ave Maria*, *Tota pulchra es Maria*, *Christus factus est*. Їх вибір вмотивований тим «пошуковим запитом, який неминуче народжується у свідомості виконавця при зверненні до духовної музики Брукнера» (с. 78 Наукового обґрунтування).

Особливо відмітимо обізнаність здобувача у питаннях стилістики брукнеровських хорових творів малих форм. Це дозволяє аргументовано оцінити традицію їх виконання, порівнюючи різні виконавські версії. Чжан Юань переконаний, що «музику духовних творів не можна віднести цілком ані до сфери ліричного, ані до сфер епічного або драматичного. В церковних хорах композитора відображено складний симбіоз переживань, що сягають рівня трансцендентної реальності. Душевні стани, якими сповнена музика Брукнера, перевищують межі особистісного. І справа не в їх велич або приземленості. Справа – в їх винятковості» (с.79 Наукового обґрунтування).

Не обходить увагою здобувач і український досвід виконавського прочитання духовних мотетів А. Брукнера. Найбільш імпонує здобувачу трактовка Павла Струця – художнього керівника хору «Хрещатик», якого він певною мірою наслідує. Для втілення такого роду музичних концепцій більш доречний «суворий церковний спів», який зосереджує слухача на головному, а все занадто «емоційне», «особистісне», «картинно-зображальне» відходить на другий план як малозначуще. Натомість Чжан Юань не виключає з поля можливостей інші трактування, які зосереджуються на людських переживаннях і драматизмі подій.

Усі положення та висновки наукового обґрунтування є результатом самостійного опрацювання матеріалу, наукових досліджень автора і не містить плагіату.

Для дискусії пропонуються такі питання:

1. Церковну музику Антона Брукнера зарубіжні дослідники неодноразово розглядали у світлі ідей цециліанського руху. У своїй роботі Ви зазначаєте, що Брукнера приваблювали такі постулати, як культ чистої музики, пріоритет канону над красою форми, повернення до аскетичної суворості звучання. Наскільки ревно композитор, на Вашу думку, дотримувався зазначених правил при написанні мотетів?

2. У своїй роботі Ви слушно зазначаєте, що музика в хорах А. Брукнера виступає як засіб коментаря до вербального тексту. Особливо наочно це можна побачити на прикладі порівняння творів з однаковим текстом. Відомо, що Брукнер має декілька мотетів на одні й ті ж самі слова. Які, за Вашими спостереженнями, тексти надихали композитора найбільше і чому?

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту були апробовані здобувачем, починаючи від 2020 року,

на шести наукових конференціях, зокрема трьох – міжнародних, однієї – всеукраїнської та двох круглих столів. Також основні положення праці знайшли висвітлення у трьох наукових статтях, дві з яких – опубліковані у наукових періодичних виданнях, що затверджені МОН України з музичного мистецтва і одна, – вийшла друком за межами України у Любліні (Польща). За темою творчого мистецького проєкту 3 травня 2023 року у Малому залі Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського була презентована концертна програма, де прозвучали чотири духовних мотети А. Брукнера у виконанні Академічного камерного хору «Хрещатик» під орудою Чжан Юань. Усі зазначені публікації, наукові та мистецькі апробації відповідають темі творчого мистецького проєкту «Духовні мотети Антона Брукнера в аспекті виконавської інтерпретації: художній зміст – сучасна практика».

Рівень виконання мистецького творчого проєкту. Згідно поставленій меті, реалізація творчого мистецького проєкту здійснювалася за певним алгоритмом, що включав стадії *теоретичної* розробки обраної проблематики із залученням значного обсягу різногалузевих досліджень (зокрема присвячених творчості А. Брукнера) і *практичної*, яка була спрямована на формування виконавських стратегій осмислення у відповідності до теоретичних настанов конкретних зразків хорової творчості австрійського композитора. Концертна презентація духовних мотетів А. Брукнера та її наукове обґрунтування у підсумку досягли концептуальної єдності, впевнено транслуючи унікальний трансцендентний досвід композитора.

3 травня 2023 року в Малому залі Національної музичної академії імені П. Чайковського під орудою здобувача прозвучали чотири опуси А. Брукнера у виконанні хору *a cappella*. Вдало складена програма залишила відчуття композиційної єдності і розкриття через інтоноване хором Слово тих фундаментальних складників християнського вчення, думкою про які надихався композитор. Вправна мануальна техніка, володіння філіровкою хорового звучання, пластикою «неперервного дихання», динамічна збалансованість різнопланових фактурних прошарків дозволили виконавцю як найкраще продемонструвати сувору логіку розгортання поліфонічного багатоголосся. Досить впевнено вибудовувалася добре налаштована вертикаль, як у музичному сенсі, так і метафоричному. Втім деяка темброва строкатість звучання, фрагментами розхитаність інтонації все ж таки залишили простір для подальшого вдосконалення інтерпретації.

Вдалих концертний виступ Чжан Юань можна вважати символічним відкриттям підготовки до «Року Брукнера в Україні», адже музична

спадщина цього видатного композитора має важливу для сучасної людини здатність просвітлювати, а професійним виконавцям відкривати шлях вдосконалення.

Отже усе вище зазначене дозволяє зробити висновок, що творча і дослідницька складові мистецького проекту Чжань Юань «Духовні мотети Антона Брукнера в аспекті виконавської інтерпретації: художній зміст – сучасна практика» виконані на високому фаховому рівні і відповідають вимогам МОН України щодо заявленого кваліфікаційного рівня.

Автор **Чжань Юань** заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедрою
історії української та зарубіжної музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського **І. С. Драч**

ПІДПИС Драч І. С.
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. загального відділу ХНУМ
" " 20__ р. Підпис В

Заслужений діяч мистецтв України,
кандидат мистецтвознавства, професор,
професор кафедри
академічного і естрадного вокалу та звукорежисури
Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв

